

Kriminalomsorgens regionadministrasjoner
Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter KRUS

Deres ref:
KDI 1/2018

Vår ref:
201702720-27

Dato:
19.02.2018

RUNDSKRIV NR. 1 2018 OM BRUK AV TOLK OG OVERSETTELSER I KRIMINALOMSORGEN

1 Formål

Kriminalomsorgen har en veilednings- og informasjonsplikt overfor siktede, innsatte og domfelte etter forvaltningsloven § 11 og § 17. Formålet med dette rundskrivet er å gi retningslinjer for hvordan kriminalomsorgen skal dekke behovet for bruk av tolk (herunder tale- og tegnspråktolk) og oversettelser, der dette er nødvendig for å sikre at innhold i kriminalomsorgens vedtak og beslutninger blir forstått av siktede, domfelte eller innsatte.

Rundskrivet skal videre bidra til en ensartet praksis for hele kriminalomsorgen. Regionkontorene må ha oversikt over praksis på lokalt nivå, og påse at denne er forsvarlig og ensartet praksis for hele kriminalomsorgen. Dette fordrer et samarbeid mellom regionene.

KDI forutsetter at de enkelte enhetene og regionkontorene, på bakgrunn av dette rundskrivet, utarbeider egne, supplerende rutiner for når tolk ikke skal og skal innhentes.

2 Virkeområde

Rundskrivet omhandler bruk av tolk i forvaltningssaker og under straffegjennomføringen ellers. Rundskrivet gjelder ikke forkynning. Forkynnelse skjer på vegne av domstol/påtalemyndighet, jf. domstolloven kap. 9. Utgifter til nødvendig oversettelse av brev, vedtak og andre dokumenter i utlendings-, helse-, påtale- og politisaker, skal dekkes av den myndighet som har utstedt dokumentet, og som har bestemt at bruk av tolk eller oversettelse er nødvendig. Dette vil i praksis si utvisningsvedtak, tiltalebeslutninger, straffedommer og besøksforbud, etc. Ved mottak av dokumenter til forkynning som åpenbart skulle vært oversatt, må kriminalomsorgen rette en henstilling om dette til avsender. Kriminalomsorgen har ansvaret for utarbeidelsen av personundersøkelsen, slik at utgifter i denne sammenheng skal dekkes av kriminalomsorgen.

3 Vurdering av om tolk skal innhentes

Det er ikke mulig å gi en uttømmende liste over hvilke saker eller hvilken type kommunikasjon som krever bruk av tolk. Om tolk skal innhentes i den enkelte sak, vil være avhengig av om 1) kriminalomsorgen har tilstrekkelige språkferdigheter til å kommunisere forsvarlig med siktede/innsatte/domfelte uten tolk, og 2) viktigheten i budskapet som skal formidles til eller innhentes fra siktede/innsatte/domfelte. Hva som skal regnes som «tilstrekkelige språkferdigheter» må avpasses kommunikasjonens viktighet. Det må fremgå av KOMPIS at dette er vurdert der underretning har skjedd overfor fremmedspråklige eller norsktalende med nedsatt språkforståelse, hørselhemming eller lignende.

Hvis ansatte behersker siktedes/innsattes/domfeltes språk, vil det normalt være unødvendig å tilkalle tolk. Hvis ansatte og siktede/domfelte/innsatte har tilstrekkelige ferdigheter innen et tredje språk, for eksempel engelsk, er det normalt ikke nødvendig å tilkalle tolk, jfr. pkt. 5.

KDI minner om at språklige utfordringer også kan forekomme hos norsktalende siktede/innsatte/domfelte med nedsatt språkforståelse, hørselshemming eller lignende.

Kriminalomsorgen må derfor også forsikre seg om at disse behovene dekkes, for eksempel gjennom kontakt med NAV eller fengselshelsetjenesten. I pasientrettighetsloven § 3-2 heter det eksempelvis at en pasient har rett til å få den informasjon som er nødvendig for å få innsikt i sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen. Hørselshemmede siktede/domfelte/innsatte vil kunne ha rett på tolkehjelp etter folketryktdloven. I slike tilfeller vil det ikke være kriminalomsorgen som dekker tolkeutgiftene, men kriminalomsorgen skal gjennom samarbeid med andre offentlige etater legge til rette for at siktede, domfelte og innsatte i varetekt får de tjenester som lovgivningen gir dem krav på.

4 Om valg av sertifisert tolk

Når kriminalomsorgen skal bruke tolk bør man benytte kvalifiserte tolker som er registrert i Nasjonalt tolkeregister på www.tolkeportalen.no. Registeret gir en oversikt over tolkers formelle kompetanse i tolking mellom norsk og andre språk (tolkespråk og nivå). Tolkene er rangert etter kvalifikasjoner. Det skal benytte tolker registrert i kategori 1, 2 eller 3. Tolken skal utføre sitt arbeid i overensstemmelse med *Yrkesetiske retningslinjer for tolker* som stiller krav til kvalifikasjoner, habilitet, taushetsplikt og ansvarsområde.

En tolk som utfører arbeid for kriminalomsorgen har lovbestemt taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13. Kriminalomsorgen har hjemmel etter strgf. § 31, jf. § 27 femte ledd til å be om uttømmende politiattest fra tolk som utfører oppdrag hos kriminalomsorgen. Hvorvidt politiattest skal innhentes må bero på en konkret sikkerhetsvurdering.

5 Bruk av ansatte eller andre som tolk

Ansatte i kriminalomsorgen som behersker aktuelle fremmedspråk kan benyttes til tolking eller annen formidling av informasjon til siktede/innsatte/domfelte. Hensynet til den ansattes egen sikkerhet må tas inn i vurderingen om den ansatte skal benyttes som tolk. Ansatte er ikke forpliktet til å opptre som tolk. Når det fremstår ubetenkelig, kan også besøkende, familie eller andre siktede/innsatte/domfelte benyttes som tolk mellom kriminalomsorgen og siktede/domfelte/innsatte. Behovet for å sikre nøytral viderefremidling tilsier likevel tilbakeholdenhet med å akseptere at den siktedes/innsattes/domfeltes slekt eller venner benyttes som tolk. Mindreårige skal ikke benyttes som tolker, jf. fvl. § 11e.

Andre siktede/innsatte/domfelte skal ikke benyttes i forbindelse med underretting av avgjørelser som inneholder taushetsbelagt informasjon. Det må likevel være opp til den innsatte selv å avgjøre om vedkommende vil konsultere videre med andre innsatte om vedtaks innhold.

Kriminalomsorgen må være oppmerksom på at det vil kunne oppstå uheldige avhengighetsforhold mellom innsatte ved slik tolking.

6 Fjerntolking via skjerm og telefon

Tolking blir lettere tilgjengelig, mindre ressurskrevende og mer effektivt når man bruker fjerntolking i stedet for fremmøtetolk. Fjerntolk kan innebære tolking via telefon eller videokonferanse (skjermtolking). Med videokonferanse siktes det ikke til noen spesielt bestemt teknologi (eks. Skype eller annen form for IP-telefoni). Telefontolking kan være utfordrende fordi tolken ikke får med seg hvem som snakker, kroppsspråk, gestikulering, osv. Bruk av videokonferanseutstyr til fjerntolking bør derfor benyttes fremfor telefontolking. Som ved annen kommunikasjon mellom innsatte og omverdenen, skal fjerntolking være sikkerhetsmessig forsvarlig. Der siktede/innsatte/domfelte skal informeres om sensitive forhold, for eksempel dødsfall i familien el., bør fremmøtetolk benyttes.

7 Oversettelser

Av hensyn til forsvarlig saksbehandling kan det være nødvendig å oversette ulike dokumenter til et språk den siktede/innsatte/domfelte kan forstå, jfr. pkt. 3 over. Det kan dreie seg om vedtak om nektelse av prøveløslatelse, overføring til et annet fengsel, oppslag om fengselet, tilsynsråd, etc. Kriminalomsorgen er ikke forpliktet til å utforme vedtak på andre språk enn norsk, men må være innstilt på utforme eller oversette dokumentasjonen til engelsk der dette er nødvendig. Maler som nevnt i pkt. 12 siste kulepunkt kan benyttes som et utgangspunkt. Om kriminalomsorgen selv ikke kan ivareta behovet for skriftlig oversettelse, må oversettelse innhentes fra oversettingsbyrå.

8 Særskilt om mindreårige som tolk

Kriminalomsorgen skal ikke bruke barn under 18 år til tolking, oversettelse eller annen formidling av informasjon mellom forvaltningen og siktede/innsatte/domfelte, jf. fvl. § 11e.

9 Tolk ved kontroll av besøk eller telefonsamtale

Dersom sikkerhetsmessige grunner gjør det nødvendig å overhøre samtalen ved besøk eller en telefonsamtale, kan innsatte og den besøkende/telefonerende pålegges å føre samtalen på et språk de tilsatte behersker, jf. strgjfl. §§ 31 tredje ledd og 32 tredje ledd. Dersom telefonsamtalen er av stor betydning for innsatte, bør samtalen *kontrolleres* med tolk i stedet for å nektes, jf. strgjfl. § 32 fjerde ledd andre punktum.

10 Kontroll av postsending

Pålegg om postsending på et bestemt skriftspråk kan ikke gis til innsatte i fengsler med høyt eller lavere sikkerhetsnivå eller i overgangsbolig, men i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå, jf. strgjfl. § 30 tredje ledd. I tilfeller hvor *kontroll* av postsendinger ved gjennomlesning skal finne sted, må fengselet sørge for at inngående og utgående korrespondanse blir oversatt innen rimelig tid.

11 Utvidet rett til bruk av samisk i rettsvesenet

Samisk og norsk er likeverdige språk, jf. sameloven kapittel 3. Ved møte med rettsvesenet får sameloven §§ 3-3 og 3-4 anvendelse. For kriminalomsorgens anstalter i Troms og Finnmark gjelder særregler om bruk av samisk. Innsatte har rett til å snakke samisk med hverandre, og med sine pårørende, jf. § 3-4 tredje ledd nr. 2. Besøk eller telefonsamtale på samisk må ikke nektes

alene på grunn av språk, men *kontrolleres* ved bruk av tolk. Bestemmelsen i sameloven gir ingen selvstendig rett til å kommunisere utover de restriksjoner som gjelder generelt for innsatte. Kriminalomsorgen region nord er gitt oppdraget å følge opp tiltaksplan for likeverdig straffegjennomføring for samiske ansatte. Region nord kan derfor bistå andre regioner ved behov for oversettelser til samisk.

12 Ressurser tilgjengelig på Internett og intranett

Flere ulike ressurser som skal lette kommunikasjonen med innsatte er tilgjengelig. Det forutsettes fra KDIs side at følgende ressurser tas i bruk:

- Informasjon for utenlandske innsatte tilgjengelig på 10 språk på [Kriminalomsorgens intranett](#). Et arbeidsverktøy i «nå-situasjonen» som gir svar på spørsmål som dukker opp i det daglige arbeidet med utenlandske innsatte
- Håndbok for ansatte til bruk i arbeid med utenlandske innsatte tilgjengelig på [Kriminalomsorgens intranett](#).
- Region Sør har produsert filmer om dagliglivet i noen av regionens fengsler på seks forskjellige språk. Mye av informasjonen er relevant også for innsatte i andre fengsler. Tilgjengelig via www.kriminalomsorgen.no (høyre marg).
- Straffegjennomføringsloven oversatt til flere språk på "Oversatte lovtekster" på www.kriminalomsorgen.no
- I den daglige dialogen med innsatte kan websiden <http://www.prisontranslator.eu/> være nyttig. Her finnes ferdigstilte oversettelser av flere ulike tema som aktualiseres i det daglige som inntømt, medisinsk behandling, fritid arbeid, religion, klær, penger, etc.
- Det finnes enkelte vedtaksmaler for til ulike språk i DocuLive på følgende saksnummer:

○ 200905250 (friomsorgen)	○ 201019803 Oversatte dokumenter – Somali
○ 201212310 Oversatte dokumenter – thai	○ 201019801 Oversatte dokumenter – Rumensk
○ 201212301 Oversatte dokumenter – Estisk (friomsorgen)	○ 201019800 Oversatte dokumenter – Fransk
○ 201212289 Oversatte dokumenter – Urdu	○ 201019798 Oversatte dokumenter – Arabisk
○ 201212191 Oversatte dokumenter – Tsjekisk	○ 201019797 Oversatte dokumenter – Litauisk
○ 201028338 Oversatte dokumenter – Tyrkisk	○ 201019796 Oversatte dokumenter – Russisk
○ 201028337 Oversatte dokumenter – Kroatisk	○ 201019795 Oversatte dokumenter – Polsk
○ 201028335 Oversatte dokumenter – Serbisk	○ 201019793 Oversatte dokumenter – Tysk
○ 201028333 Oversatte dokumenter – Latvisk	○ 201019792 Oversatte dokumenter – Finsk
○ 201019804 Oversatte dokumenter – Albansk	○ 201019791 Oversatte dokumenter – Engelsk

13 Økonomi

Utgifter til bruk av tolk og tolketjenester må dekkes innenfor enhetens budsjetttrammer. Når enhetene bestemmer seg for å kjøpe tolke- eller oversettingstjenester, må forholdet til anskaffelsesregelverket vurderes. Loven gjelder ved alle kontrakter med en anslått verdi som er lik eller overstiger 100 000,- kroner ekskl. merverdiavgift.

Med hilsen

Jan-Erik Sandlie
assisterende direktør

Tom A. Enger
avdelingsdirektør